

■ TRIBUNA POLITICA

Plurilinguitad sco schanza

DA SILVA SEMADENI,
CUSS. NAZIUNALA PS/GR

Il dialect puschlavin ed il Italian èn mias linguas maternas. Da mia derivanza linguistica-culturala e da mia identitad sun jau superbia. Sco commembrada ina minoranza linguistica ma sun jau dentant accurschida bain spert ch'en Grischun ins n'arriva betg lunsch senza il tudestg ed il Schwizertütsch. Gia en la scola media succeda l'instrucziun en roms impurtants sco la matematica u la fisica per tuts en tudestg. Questa metoda d'immersiun consequenta procura dentant spert per buns resultats e satisfà er a las pretaisas scientificas. E pli baud ch'ins cumenza cun autras linguas, pli empermettent il resultat. Il franzos hai jau studegià en la scola secundara e perfecziunà cun tschaffen durant in segiurn sin in bain puril sper Geneva. Il rumantsch è per mai lingua currenta quotidiana che avra portas e cors. E per emprender anc l'englais n'èn basegnaivlas betg pli grondas stentas. Da vulair chapir autras linguas e culturas procura per plaschair da communicaziun ed avertadad e da quai ins profita er en sia professiun.

Dapi che jau hai scuvri quest stgazi zuppà da la plurilinguitad ma stent jau da valurisar quel en mes ravugl dad amis, pro-

fessiunal u da la politica. Uschia viv jau la gronda ritgezza linguistica-culturala dal Grischun e da la Svizra. La via è libra per «aventuras en il mund dals auters», sco quai ch'il litterat *Iso Camartin* ha formulà quai. Nossa plurilinguitad na vegn dentant betg percepida dapertut en il Grischun, ella na vegn betg apprezzada avunda.

Ils davos onns han ins chattà suenter discussiuns engaschadas en il Grischun almain per las scolas primaras da las trais cuminanzas linguisticas ina soluziun moderna, raschunaivla e practicabla: En emprima lingua la lingua materna, a partir da la terza classa la lingua dal vischin ed a partir da la 5avla la lingua mundiala englais. Per scolars pli flaivels è ina dispensaziun da l'instrucziun da linguas estras pussaivla. Ils medems principis valan era per il plan da scola 21 en il concept dals chantuns da la Svizra orientala. Uschia ri-

van ins dad accumplir pli u main tut las finamiras impurtantas dals scolars e da las scolaras, da la plurilinguitad, da la coesiun naziunala, da la globalisaziun da l'economia, da la societad d'infurmaziun moderna, da la mobilitad da la glieud. La plurilinguitad sco schanza, quai è la via che nus stuain percurrer. I fiss imprudent e senza respect envers las minoritads sche la finamira s'orientescha uss mo pli sin avantatgs economics supponids d'ina part da la populaziun.

Mes siemi: Il Grischun e la Svizra n'èn betg mo uffizialmain plurilingvs, ma la populaziun è pelvaira plurilingua. Enconuschientschas da las linguas – era quellas dals immigrants – e cumpetenzas interculturalas èn qualificaziuns centralas en la vita professiunala moderna. La plurilinguitad promova la chapientscha vicendaivla e la toleranza tranter la glieud. La furnaziun publica accumplescha sin moda e maniera creativa quest'incumbensa impurtanta. Cun lur politica da linguas basada sin la plurilinguitad valan il Grischun e la Svizra en l'entir mund sco exempel per ina societad moderna, averta e pluralistica. A la fin finala rinforzan il Grischun e la Svizra uschia lur atgna existenza. Quest è mes siemi e mes giavisch per il Grischun triling.